

Nacionalisme banal

Michael Billig,
Nacionalisme banal,
Editorial Afers,
Catarroja 2006.

De nacionalista ho és tot-hom, encara que sigui des de la complicitat acrítica. Tanmateix, quan es parla de nacionalisme, ràpidament un és equiparat amb aquells que aspi-

ren a formar nous estats o amb grups d'extrema dreta. Dins *Nacionalisme banal* (Editorial Afers, Catarroja 2006) Michael Billig aborda el nacionalisme dels no-nacionalistes. I és que aquest nacionalisme, que fomenta la lleialtat estatal, és tan assenyat que de cap manera no es reconeix a si mateix com a tal. Entre altres coses, perquè els no-nacionalistes associen el mot *nacionalista* a fenòmens exòtics, apassionats, perifèrics, conflictius. En canvi, els nacionalismes d'Estat no són identificats com a problemes perquè «no tenen nom i, per tant, passen desapercebuts». Conseqüentment, Billig delata aquell nacionalisme de les societats que mantenen exèrcits, convençudes que «algunes coses són més valuoses que la vida mateixa», o que exhibeixen tota mena de senyals repetitius que reforcen la idea de «pertànyer a una nació meravellosa».

En aquest sentit, José M. Aznar un estiu, just abans d'anar-se'n de vacances, quan el ritme polític estava pràcticament desmobilitzat, no va dubtar a decretar la inclusió de la «E» en les

matrícules dels vehicles. I, a la més petita crítica, va sentenciar: «Por unas chapas yo no discuto.» És a dir, l'aleshores president espanyol va presentar aquesta modificació identificativa com un fet d'allò més intrascendent. I és que aquesta mena de nacionalisme, el dels no-nacionalistes, passa inadvertit de tan rutinari i omnipresent. Tant és així, que el filòsof Josep M. Terricabras no té cap dubte que l'espanyol és un nacionalisme ocult: «Es troba en el primer article de la Constitució i són les ulleres amb les quals miren el món. Ells ja tenen el que nosaltres demanem i molt més. Per això, no es veuen a si mateixos com a nacionalistes. És el nacionalisme, allò que fa dir a Mitterrand que el nacionalisme és la guerra» (*El Temps*, 27-3-01).

L'assaig de Billig explicita que el nacionalisme no és un fenomen pretèrit, sinó un ideari cabdal per a entendre els nostres dies. Això no obstant, darremament el debat nacionalista és vist com una nosa des de la presidència de la Generalitat de Dalt. En efecte, el periodista Vicenç Villatoro constata que hi ha

una operació en marxa per a convertir la política catalana en una confrontació estrictament de dretes i esquerres: «Com totes aquelles comunitats que ja estan satisfetes de ser el que són [...] una normalitat que alguns podem considerar prematura, i pretén de desdibuixar el debat nacional i identitari, que quedaria com una cosa d'un passat avorrit o d'un futur sempre ajornat» (*Avui*, 25-1-07). I és que la consciència de ser qui som es va fent a miques quan perdem la capacitat d'indignar-nos en sentir-nos menyspreats.

Per més que els estats siguin un món pretesament objectiu i incontrovertible, l'etnocentrisme que solen irradiar té cada vegada menys probabilitats d'enganyar. *Nacionalisme banal* és un llibre d'allò més recomanable, perquè proporciona aliment i estímulo intel·lectual i, sobretot, fa palesos aquests paranys. L'entrançable Ovidi Montllor va musicar tot això amb aquestes paraules: «Vostra raó es va desfent, la nostra és força creixent...» ♦

QUIM GIBERT (psicòleg)

El gran llibre dels cognoms...

Josep M. Albaigès,
El gran llibre dels cognoms catalans,
Edicions 62,
Barcelona 2005.

El gran llibre dels cognoms catalans és un recull de 200.000 llinatges propis de la nostra llengua. És una obra no tan sols interessant pel seu contingut, sinó també necessària des del punt de vista social: per

a saber on som i cap on anem cal saber d'on venim.

El llibre es presenta en format de diccionari, i, per tant, els cognoms hi apareixen en ordre alfabètic. De cada un se n'explica la procedència i quin significat tenia en origen. També es dona compte dels personatges importants que han dut aquell cognom, amb una breu ressenya biogràfica. Pel que fa a l'entrada, el cognom és escrit amb totes les variants gràfiques possibles. Ja se sap que, en general, els llinatges solen mantenir les irregularitats gràfiques, com adaptacions a la fonètica local (Jané per Gener en els parlars orientals), grafies al·lòctones en espanyol i francès (Puchol per Pujol a València, Balaña per Balanyà arreu, Margaiell per Margall a la Catalunya Nord), grafies arcaïtzants (Re-xach per Reixac, Blanch per Blanc, Buhigas per Boïgues) i fins i tot meres variants fonètiques (Bonnàber i Monnàber, Rovira i Ruyra, Bonfill i Bofill) o morfològiques (Rafel i Rafaló). L'autor també considera que diversos cognoms amb el mateix

origen s'han de tractar en una mateixa entrada (cas de Rigalt, Rigau, Rigot, Rigall, etc., del germànic *ricwald* 'governant poderós'). Al final del llibre hi ha un índex amb tots els llinatges, que remet a l'entrada on es tracten.

L'obra es complementa amb un breu però interessantíssim pròleg, on s'explica d'on surten els cognoms (solen ser oficis, gentilicis, ciutats d'origen, prenom amb un afix filiatu —com Joanot, Márquez, Ben Aïssa, o'Connor, Johnson— o directament prenom), quina ha estat l'evolució històrica de la cognominació en català (p.e., el pas del sistema llatí al sistema germànic), com han sorgit les variants gràfiques, etc.

En aquest pròleg, Albaigès s'entreté un xic a parlar dels cognoms aparentment castellans, com Pérez. Tal com fa veure l'autor, molts d'aquests llinatges són realment catalans (Peris) adaptats a la grafia espanyola durant la castellanització de les estructures administratives. Albaigès també explica que el sistema de cognominació

espanyol és més pobre que el català i, per això, hi ha menys cognoms des del punt de vista quantitatiu. Aquestes indicacions haurien de ser tingudes en compte pels apocalíptics que sostenen que Catalunya és més castellana que catalana mirant únicament la llista dels llinatges més habituals.

Diguem, finalment, que Albaigès ha fet moltes altres aportacions d'interès en el camp de l'onomàstica, com la *Enciclopedia de los topónimos españoles* (Planeta, 1998).

Tanmateix, les aportacions que considerem més interessants, perquè en certa manera es complementen amb l'obra que ressenyem, són el *Gran llibre dels noms* (Edicions 62, 2004) i el *Diccionari de noms de persona* (Edicions 62, 1982), on es tracten els prenom catalans amb una exhaustivitat digna de lloança.

D'aquesta manera, Albaigès ens ofereix una explicació aprofundida i detallada d'una gran quantitat dels nostres orígens antroponímics. ♦

XAVIER RULL